

»PROBLEMSKI« PRISTUP U RAZUMIJEVANJU LIČNOSTI

Joško Sindik

Dječji vrtić »Trnoružica« i
Dječji vrtić »Maksimir«, Zagreb

Primljeno 30. kolovoza 2006.

»Problemski« pristup u tumačenju ličnosti (PTL) nastoji dati uvid u konzistentan način ponašanja pojedinca u različitim (»problemskim«) situacijama. Polazišta u koncipiranju ovog pristupa su teorija izbora, te logika programiranja softvera iz područja informatike. Ličnost, u težnji da zadovolji svoje potrebe, te u težnji razvoja (rasta), nastoji efikasno riješiti probleme u sve većem broju različitih životnih situacija. Analizirajući preduvjete uspješnog rješavanja problema, dakle dimenzije problemske situacije, PTL nastoji dati djelomični uvid u fenomene razvoja, zrelosti i različitih oblika psihopatologije, s aspekta uspješnosti rješavanja problema.

Ključne riječi: *problemski pristup, ličnost, teorija izbora, softversko programiranje, razvoj, psihopatologija*

Uvod

Ličnost u svakodnevnom životu predstavlja oznaku za konzistentan način ponašanja i postupanja pojedinca u društvenom kontekstu (Fulgosi, 1985.). Ponašanje pojedinca u različitim situacijama temeljni je aspekt važan za psihologiju ličnosti (Fulgosi, 1985.). Pervin (1996., iz Pervin i John, 1999., 382) definira ličnost kao »kompleksnu organizaciju spoznaja, osjećaja i ponašanja koja daje uzorak (koherenciju) životu osobe«. Teorije ličnosti razlikuju se ovisno o tome lociraju li mehanizme regulacije karakterističnih uzoraka navedenih karakteristika unutar ili izvan same osobe (Pervin i John, 1999.).

»Problemski« pristup u tumačenju ličnosti¹ (PTL) nije »teorija ličnosti«, ali nastoji dati uvid u konzistentan način ponašanja pojedinca u

¹ U daljnjem tekstu: PTL

različitim (»problemskim«) situacijama. PTL na ličnost motri kao na dinamičku strukturu, koja u težnji da zadovolji svoje potrebe, te u težnji razvoja (rasta), nastoji efikasno riješiti probleme u sve većem broju različitih životnih situacija.

Polazišta u osmišljavanju PTL-a su teorija izbora, te temeljna logika programiranja softvera u informatici.

Razmatraju li se polazišta PTL-a, teorija izbora (Glasser 1997.; Perry Good, 1995., 1997.) pretpostavlja da je za skladnu ravnotežu psihičkog i fizičkog funkcioniranja čovjeka potrebno odabrati individui primjerena ponašanja za zadovoljavanje njezinih temeljnih potreba (za slobodom, ljubavlju, zabavom i za moći). Prema teoriji izbora, četiri su bitne komponente ponašanja: mišljenje (kognitivno), osjećanje (emocionalno), djelovanje (ponašajno), te fiziološki uvjetovani osjećaji. Ponašanja imaju za cilj zadovoljiti ljudske potrebe, a usklađeno zadovoljavanje svih četiriju vrsta potreba očituje se kroz sve četiri komponente ponašanja. Pojedinaac u određenoj životnoj situaciji ima zadatak izabrati onu vrstu djelovanja koje je usklađeno sa svim ostalim komponentama ponašanja, a sa svrhom zadovoljenja svih četiriju temeljnih potreba.

S druge strane, jedna od temeljnih osnova različitih vrsta programa je tzv. »DO« petlja (Batistić, 2005.; Jerbić i Hrman, 2006.), koja predstavlja situaciju izbora i provjere mogućnosti. Naredba IF (AKO) nalaže provjeru neke mogućnosti rješenja problema putem određenog algoritma. Ako je rješenje ispravno, sljedeća naredba THEN (ZATIM) određuje sljedeću fazu rješavanja problema (ili pak usmjerava na rješenje problema). Ako je rješenje neispravno, sljedeća naredba ELSE (INACE) određuje novu provjeru kao fazu rješavanja problema (koja može voditi do drugog načina za rješenje problema). U teorijskom slučaju, kod pravilnog utvrđivanja svih mogućih rješenja nekog problema, nakon niza provjera putem ispravno postavljenih DO-petlji, procedura mora dovesti do točnog rješenja problema.

Dakle, ako je neki problem utvrđen (i može se operacionalizirati), potrebno je popisati sve moguće izbore načina njegova rješavanja da bi se zatim izabralo jedno (ili više) rješenja problema, koje se testira algoritmom.

PTL polazi od pretpostavke da su različite životne situacije u kojima se čovjek nalazi u osnovi problemske situacije, podložne istim zakonitostima kao kod opisanih »DO« -petlji u informatici. Ove problemske situacije, na način koji je opisan u teoriji izbora, služe pronalaženju najefikasnijih načina za zadovoljenje ljudskih potreba, kroz četiri

komponente ponašanja (kognitivnu, emocionalnu, akcijsku i fiziološku). Dakle, efikasno je ono rješenje problema koje u što većoj mjeri zadovoljava sve ljudske potrebe, a putem za to djelotvornih ponašanja. Čovjek je tijekom života suočen s nizom izbora (problemskih situacija), u kojima treba naći rješenje koje najbolje (kratkoročno i dugoročno) zadovoljava njegove osnovne potrebe.

Analogno, PTL čovjeka percipira kao dinamičku strukturu koja teži održati i razviti razinu funkcioniranja koja mu omogućava da s aspekta njegovih individualnih potreba efikasno zadovolji svoje potrebe, odnosno da optimalnim odabirom ponašanja iz njemu dostupnog repertoara postigne rješenje konkretne životne situacije, u smislu zadovoljavanja njemu karakterističnih potreba.

Riječ je, dakle, o »algebri« mogućnosti, za svaku pojedinu životnu (problemsku) situaciju, koja odabire individui najpovoljnije rješenje problema.

Odabir uspješnog rješenja za danu problemsku (životnu) situaciju uvjetovan je mogućnošću ispravne definicije problema, te kvalitetnim popisom izbora, dakle pregleda mogućnosti rješenja konkretnog problema. Vjerojatnost da je problem ispravno definiran, kao i mogućnosti njegova rješavanja rastu uz:

- bolju samospoznaju (dakle, boljim poznavanjem vlastitih vrijednosti, stavova, interesa)
- boljim poznavanjem socijalne i druge okoline koja pojedinca okružuje (te vlastite interakcije s okolinom, u smislu mogućnosti zadovoljavanja vlastitih potreba, a sa što manjim neskladom između zadovoljavanja vlastitih potreba i potreba okoline).

Što pojedinac više poznaje sebe (vlastito »ja«), te što objektivnije može prosuditi svijet koji ga okružuje (»okolina«, socijalna i fizička), vjerojatnije je da će pojedinac biti sposoban generirati veći broj mogućih rješenja nekog problema, te da će biti sposobniji odabrati rješenje koje će najbolje zadovoljiti njegove potrebe (a koje je u najmanjem mogućem neskladu sa zadovoljavanjem potreba okoline).

U odnosu prema dimenzijama obilježja različitih teorija ličnosti (Fulgosi, 1985.), PTL se može odrediti kao: nomotetički (zasnovan na zajedničkim obilježjima svih ljudi), racionalan (čovjeka sagledava kao racionalno biće), s djelomičnim determinizmom (okolina utječe na ponašanje pojedinca, ali ne u potpunosti) i djelomičnim objektivizmom (čovjek je pod utjecajem okoline, ali je važna uloga i njegovih subjek-

tivnih doživljaja svijeta), djelomičnim empirizmom (čovjek je dijelom pod utjecajem naslijeđa, a dijelom uči ponašanja u interakciji s okolinom). PTL je heterostatički (podrazumijeva da pojedinac teži razvoju, a ne samo homeostazi), proaktivan (čovjek je aktivno biće pobuđeno i usmjeravano unutarnjim procesima), holistički (pojedinac se proučava kao cjelina).

Prema Allportovima (1960., iz Fulgosi, 1985.; Pervin i John, 1999.) zahtjevima koje treba imati neka teorija ličnosti:

1. Ličnost treba biti usredotočena u organizmu, dakle treba poznavati determinante njegova ponašanja,
2. Ponašanje pojedinca ima unutarnje determinante,
3. Motivacija pojedinca uzrokovana je sadašnjom strukturom i funkcijama,
4. Ličnost treba promatrati holistički, analizirati je jedinicama koje omogućuju sintezu podataka,
5. Mora uzeti u obzir samosvijest pojedinca, ali se na njega ne smije isključivo oslanjati.

Problemska situacija, odnosno izbor rješenja te situacije za pojedinca, osnovna je jedinica razmatranja PTL-a. Premda PTL nije »teorija« ličnosti, ovaj pristup u principu odgovara na zahtjeve koje treba imati teorija ličnosti. Naime, pojedinac je taj koji odlučuje o vlastitim izborima u problemskim situacijama, a odluka je utemeljena na unutrašnjim determinantama njegova ponašanja. Premda prošla iskustva mogu utjecati na izbore individue, njegova primarna motivacija za rješavanje problema uzrokovana je sadašnjom strukturom i funkcijama pojedinca. Razmatrajući vrste i složenosti pojedinih problemskih situacija, te broj i vrstu izbora rješenja koje pojedinac percipira i za koje se opredjeljuje, ličnost se promatra holistički, a ujedno daje uvid u elemente koji omogućuju sintezu (problemske situacije te percipirane mogućnosti izbora). Napokon, kod razmatranja odluka o rješenjima za problemske situacije, može se analizirati i kontekst u kojem je odluka donesena.

Problem i načini njegova rješavanja kvalitetnije su definirani i potencijalno utilitarniji za zadovoljenje potreba pojedinca ako su optimalno razrađene dimenzije problemske situacije.

Dimenzije problemske situacije

Mogućnost za pojedinca utilitarnog rješavanja određene problemske situacije nije jednaka za sve problemske situacije. Ona ovisi o di-

menzijama koje uvjetuju vjerojatnost rješavanja određene problemske situacije:

1. **PERCEPCIJA PROBLEMSKE SITUACIJE** – vjerojatnije je da će potrebe pojedinca biti zadovoljene ako je on objektivno procijenio problemsku situaciju i odredio stvarnom problemu primjerene mogućnosti rješenja problema. Ako je pojedinac pogrešno definirao problem, mala je vjerojatnost i da će rješenja koja je odabrao zadovoljiti njegove potrebe.
2. **POVOLJNOST izbora rješenja** – dakle ishod koji dovodi do pozitivnih posljedica za pojedinca, u smislu zadovoljavanja njegovih temeljnih potreba, jedan je od osnovnih uvjeta izbora određenog rješenja problema. Vjerojatnije je da će izbor povoljnijeg rješenja dovesti do boljeg zadovoljavanja potreba pojedinca.
3. **BROJ MOGUĆNOSTI izbora rješenja problema** – veći broj mogućnosti u principu omogućava uspješniji izbor. Međutim, u situaciji u kojoj pojedinac treba odlučiti u kratkom vremenu o potencijalnom rješenju problema, u slučaju da rješenja nisu ili su u različitoj mjeri relevantna, ili u situaciji međusobno konfliktnih mogućnosti rješenja problema (situacija kada se neka od rješenja međusobno isključuju), veći broj mogućnosti može biti inhibitorni čimbenik.
4. **TRAJANJE ODLUČIVANJA** o izboru rješenja – može biti dugotrajnije ili kratkotrajnije, ovisno o kompleksnosti i vrsti problema. U principu, dulje vrijeme odlučivanja trebalo bi omogućiti izbor ispravnijeg i kvalitetnijeg rješenja. U slučaju potrebe brzog rješavanja problema, veći broj mogućnosti rješenja problema otežava nalaženje optimalnog rješenja. Također, u kratkom vremenu odlučivanja, ne može se pravilno procijeniti ni relevantnost pojedinog rješenja, niti eventualna međusobna konfliktnost pojedinih vrsta rješenja problema.
5. **RELEVANTNOST izbora rješenja** – odabrano rješenje mora biti u što većoj mogućoj mjeri relevantno za rješavanje tog problema. U principu, relevantnije bi rješenje trebalo dovesti do kvalitetnijeg rješenja problema.
6. **PRIMJENLJIVOST izbora rješenja** – odabrano rješenje mora biti u što većoj mogućoj mjeri primjenljivo za rješavanje konkretnog problema, ali je pogodno da služi rješavanju i drugih, sadržajno sličnih problema. Određeno rješenje više je primjenljivo ako doprinosi rješavanju više vrsta problema, u različitim životnim situacijama.

7. STABILNOST izbora rješenja problema u vremenu – što je odabrano rješenje vremenski stabilnije (dakle otpornije na promjene u vremenu) za određenu vrstu problema, izbor rješenja je pogodniji.
8. VJEROJATNOST PROVEDBE izbora rješenja – rješenje koje je lakše provesti u realnoj situaciji vjerojatnije će dovesti do boljeg zadovoljenja potreba pojedinca.
9. KONFLIKTNOST izbora rješenja – rješenje za određenu problemsku situaciju koje je u manjoj mjeri konfliktno (isključujuće ili ometajuće) za rješenja drugih problemskih situacija, vjerojatnije dovodi do boljeg zadovoljavanja potreba pojedinca.

Dimenzije problemske situacije nisu neovisne, kao što je opisano u primjeru vremena raspoloživog za rješenje problema i broja mogućih izbora načina rješenja. Primjerice, ako je problem objektivno definiran, i pojedincu je na raspolaganju dovoljno velik broj mogućnosti rješenja u dovoljnom vremenskom roku, vjerojatno je da će pojedinac odabrati povoljno rješenje ili rješenja problema koja su: relevantna, primjenljiva, stabilna, nekonfliktna, a s velikom vjerojatnošću provedbe.

Razvoj ličnosti, uloga odgoja i obrazovanja

Razvoj ličnosti prema PTL-u bi se mogao odrediti kao trajno »osposobljavanje« za pronalaženje optimalnih rješenja za što veći broj aktualnih i budućih problemskih životnih situacija, a u skladu s uključivanjem sve većeg broja dimenzija problemske situacije u taj proces rješavanja problema.

Ova vrsta »osposobljenosti« za rješavanje problema mogla bi omogućiti pojedincu i uspješno predviđanje i rješavanje problema u budućnosti.

Predviđanje budućih problemskih situacija pojedinac provodi analizom posljedica rješenja koja je odabrao u sadašnjosti. Pojedinac dakle razvija svojevrstu »strategiju problemskog mišljenja«, predviđajući problemske situacije koje mogu nastati na temelju aktualno odabranih rješenja problema, te njihova potencijalna rješenja. Pri ovakvoj »strategiji predviđanja« koristi se dimenzijama problemske situacije.

Dakle, da bi proces »sazrijevanja« ličnosti napredovao, potrebno bi bilo da pojedinac unapređuje:

- spoznaje o svijetu koji ga okružuje (prilagođujući se tom svijetu, u smislu zadovoljavanja svojih potreba u danim uvjetima, ali i mijenjajući te uvjete vlastitim djelovanjem),
- spoznaje o sebi samome (poglavitito, osim pitanja vlastitog identiteta, postizanje konzistencije između četiriju komponenata ponašanja: kognitivne, emocionalne, akcijske i fiziološke kod zadovoljavanja vlastitih potreba),
- važnost (centralnost) pojedinog problema za pojedinca (individua bi vjerojatnije nalazila kvalitetnija rješenja za područja problema koja su njoj važna),
- sposobnost problemskog razmišljanja (»kombiniranje« spoznaja o svijetu i sebi samome u svrhu zadovoljavanja vlastitih potreba u različitim životnim situacijama),
- motivacija za napredovanjem.

Uloga odgoja i obrazovanja, u kontekstu PTL-a, bila bi trajno »osposobljavanje« pojedinca za rješavanje životnih problema.

U obrazovnom kontekstu, to bi bilo stjecanje spoznaja koje omogućuju objektivnije sagledavanje stručnih (profesionalnih) problemskih situacija, te definicija mogućnosti rješenja tih problema, uz progresivno razvijanje sposobnosti nalaženja optimalnih rješenja. U obrazovnom smislu, ova rješenja ne bi imala ulogu samo zadovoljavanja potreba pojedinca, već uspješno (ekonomično i djelotvorno) rješavanje profesionalnog problema u društvenom kontekstu.

S odgojnog aspekta, pojedinac bi trebao steći spoznaje koje omogućuju socijalnu prilagodbu, dakle vrlo širok kontekst socijalnih situacija u kojima individua procjenjuje za njega utilitarna rješenja problema za sve složenije životne situacije (povećanjem broja socijalnih uloga tijekom života).

Definicija »zrele« ličnosti

»Zrela« (samoaktualizirana) ličnost u ovom kontekstu bila bi ona koja uspješno razrješava većinu životnih situacija (sa stanovišta utiliteta, zadovoljavanja vlastitih potreba). Dakle, to je ličnost koja u problemskim situacijama izvršava uspješne izbore u odnosu prema individualnim potrebama, te u odnosima sa socijalnim okruženjem. Hipotetska »maksimalno« zrela ličnost bila bi ona koja izvršava maksimalno povoljne izbore u svim životnim situacijama. To bi, dakle, bila rješenja

koja su utemeljena na: objektivnom definiranju problemske situacije, razmatranju većeg broja relevantnih, široko primjenljivih, vremenski stabilnih, vrlo vjerojatno provedivih, a međusobno nekonfliktnih, a s aspekta mogućnosti zadovoljenja potreba pojedinca povoljnih mogućnosti rješenja, s dovoljno dugotrajnom mogućnošću rješavanja.

Tumačenje psihopatologije

Različite vrste poremećaja psihičkih funkcija mogu se, analogno prethodnim postavkama, pokušati protumačiti i s pomoću PTL-a. Naime, mnogi oblici psihopatologije mogli bi se prikazati i kao »pogreške« u definiranju, načinu i ishodu rješavanja problemske situacije. Evo pregleđa nekih na takav način definiranih »pogrešaka«:

- pogrešna percepcija problema, s posljedičnim pogrešnim izborom problema koji se rješava, te mogućnosti njegovih rješenja (npr. osoba kao problem percipira društveni poredak, a ne vlastitu promjenu stava prema nekoj društvenoj pojavi),
- odabir manje povoljnih, odnosno nepovoljnih mogućnosti rješenja problema, sa stanovišta zadovoljenja potreba pojedinca (primjerice, osoba primjenjuje rješenja koja ga trajno »frustriraju« i odlaže trajno rješavanje problema, ili zbog predviđanja neugode ili zbog straha od promjene),
- percepcija premalenog broja mogućih rješenja problema (primjerice, osoba može vidjeti kao moguća rješenja jedino samoubojstvo ili pak realizaciju intimnog odnosa s drugom osobom koja to ne želi),
- odlučivanje za iracionalne (neostvarive) ili malo vjerojatne mogućnosti rješavanja problema (npr. »bijeg« u maštanje ili pak čekanje da se druga osoba »promijeni«),
- vremenski neprimjereno odlučivanje na odabir mogućnosti rješavanja problema (previše »brzopleto« ili pak s prevelikim »odlaganjem« odlučivanja),
- odsutnost razlikovanja vremenski stabilnih i manje vremenski stabilnih rješenja (npr. individua može odabrati rješenja koja predstavljaju trenutačno zadovoljenje potreba, premda bi »dugoročnije« rješenje trajnije zadovoljilo njegove potrebe),
- odabir rješenja koja se mogu primijeniti samo za specifičnu situaciju, ali ne i na slične (npr. slučajna reakcija za socijalno

okruženje »neobičnim« ponašanjem mogla je osobu sačuvati od osjećaja neugode),

- odabir međusobno konfliktnih (isključujućih) rješenja, u svim »varijantama« (konflikti dvostrukog odbijanja, dvostruke privlačnosti, istodobne privlačnosti i odbijanja), dovodi do nezadovoljavajućeg rješenja problema.

Evo pregleda nekih poremećaja psihičkog funkcioniranja koji se djelomično mogu tumačiti i putem opisanih »pogrešaka«, prema PTL-u.

Poremećaji opažanja manifestiraju se kao prevelika ili smanjena osjetljivost na osjetne podražaje, odnosno usporenje opažanja (kvantitativni poremećaji opažanja), dok su iluzije (pogrešna tumačenja vanjskog podražaja) i halucinacije (opažanja neizazvana vanjskim realnim objektom) kvalitativni poremećaji opažanja (Hudolin, 1982.).

Kod kvantitativnih poremećaja pamćenja osoba zaboravlja dio sadržaja, dok je kod kvalitativnih sadržaj zapamćivanja promijenjen (Hudolin, 1982.).

Poremećaji kontrole impulsa osobu potiču na neku za nju štetnu aktivnost, pri čemu izvođenje takvih radnji stvara zadovoljstvo, a uz to se najčešće ne javlja i osjećaj krivnje (Petz, 1992.).

Poremećaji afekata (Hudolin, 1982.) mogu također biti kvantitativni (emocionalna preosjetljivost ili smanjena osjetljivost) ili kvalitativni (sadržajno promijenjen osjećaj).

Poremećaji ličnosti su relativno trajni načini percipiranja, mišljenja, čuvstvenog doživljavanja i ponašanja, koji interferiraju sa uspješnom socijalnom prilagodbom i donose okolini takve osobe niz teškoća, problema i neugoda (Petz, 1992.). Ovakva osoba ne uči iz iskustva i svoje ponašanje smatra normalnim, bez osjećaja krivnje.

Poremećaji svijesti su zajednički naziv za velik broj različitih vrsta i stupnjeva poremećaja doživljavanja i svrhovitog ponašanja (Petz, 1992.). I oni mogu biti kvalitativni i kvantitativni.

Poremećaji mišljenja i inteligencije (Hudolin, 1982.) su donekle slični poremećajima svijesti. Formalni poremećaji mišljenja očituju se u brzom, polaganom, nepovezanom, rastrganom ili opširnom mišljenju, dok se sadržajni manifestiraju u obliku prisilnih, dominantnih, precijenjenih i sumanutih misli.

Poremećaji psihomotorike javljaju se kad su motorne smetnje izraz poremećenog psihičkog stanja, i očituju se psihomotornim kočenjem (stuporom) ili psihomotornim uzbuđenjem (Hudolin, 1982.).

Antisocijalno ili asocijalno ponašanje glavne su karakteristike poremećaja ličnosti.

U kontekstu PTL-a, praktički svi opisani kvantitativni poremećaji bi se manifestirali kao manji ili veći broj izbora ili vremenski neprimjereni odlučivanje, u odnosu prema »prosjeku« populacije.

Kvalitativni aspekti poremećaja potencijalno bi se manifestirali, u odnosu prema »prosjeku« populacije, praktički u svim vrstama »pogrešaka« u definiranju, načinu i ishodu rješavanja problemske situacije.

Iz psihijatrijskog klasičnog postupka razvrstavanja duševnih poremećaja (Hudolin, 1982.), prikazat će se neuroze i psihoze kao područja na kojim se PTL može potencijalno iskoristiti kao pristup koji može pridonijeti boljem razumijevanju, dijagnostici i terapiji psihičkih poremećaja.

Neuroza je poremećaj kod kojeg pojedinac nije izgubio mogućnost testiranja realiteta, ali pokazuje slabiju prilagodbu, gubitak kreativne energije, osjećaj ustrašenosti (anksioznost), napetost, uz jasno izražavanje osjećaja patnje (Davison i Neale, 1999.). Dakle, bitne odlike psihoneuroze (Petz, 1992.) su: negubljenje kontakta s realnošću, odsutnost većih odstupanja od socijalnih normi, osjećaj neugode za pojedinca.

Psihoza se određuje kao gubitak sposobnosti prosudbe realnosti, uz ozbiljno oštećenje socijalnog i osobnog funkcioniranja. Manifestira se i deluzijama, halucinacijama, konfuzijom, oštećenjem pamćenja i rasuđivanja, dezorganiziranim ponašanjem, agitacijom, inkohherentnim nerazumljivim govorom (Petz, 1992.).

Potencijalna distinktivna karakteristika za razlikovanje neuroza i psihoza, u okviru PTL-a, moglo bi biti odlučivanje za iracionalne (nestvarljive) ili malo vjerojatne mogućnosti rješavanja problema, kod psihoza, u za pojedinca relevantnim životnim područjima.

PTL bi mogao poslužiti i u psihodijagnostičke svrhe (Berger, 1984.) za dijagnosticiranje »nejasnih slučajeva« u kliničkoj psihologiji. Na prethodno opisane načine, način i vrsta izbora mogućnosti rješenja pojedinih vrsta problema mogla bi biti indikator psihopatologije.

Također, PTL bi mogao pomoći i u psihoterapiji (Gruden, 1992.), osobito kod psihoterapijskih smjerova koji su fokusirani na sadašnjost, a primarno se bave sprečavanjem učinaka prethodnog iskustva (biheviorističke psihoterapije), te onih usmjerenih prema budućnosti (egzistencijalno orijentirane psihoterapije). Ili, u odnosu prema terapijskom cilju, PTL potencijalno može pomoći i kod suportivnih, reedukativnih i

rekonstruktivnih psihoterapija. Naime, nalaženje novih mogućnosti rješenja problema, odnosno odbacivanje nedovoljno funkcionalnih rješenja, mogu biti i »smjernice« za provođenje psihoterapijskih tretmana.

Mogućnost empirijske provjere

Ovako definiran, PTL omogućuje eksperimentalnu provjeru. Uz odgovarajuće mjerne instrumente moguće je deducirati niz hipoteza koje proizlaze iz dimenzija problemske situacije, razvoja i pojma zrelosti ličnosti, te »pogrešaka« u definiranju, načinu i ishodu rješavanja problemske situacije.

Literatura

- Batistić, Ivo (2005.): *Kontrola toka izvršavanja programa*, Zagreb, Fizički odsjek PMF.
- Berger, Josip (1984.): *Psihodijagnostika*, Beograd, Nolit.
- Davison, Gerald. C. i Neale, John M. (1999.): *Psihologija abnormalnog doživljavanja i ponašanja*, Jastrebarsko, Naklada Slap.
- Fulgosi, Ante (1985.): *Psihologija ličnosti (teorija i istraživanja)*, Zagreb, Školska knjiga.
- Glasser, William (1997.): *Teorija kontrole*, Zagreb, ALINEA.
- Gruden, Vladimir (1992.): *Psihoterapija (osnove psihoterapije)*, Zagreb, Medicinska naklada.
- Hudolin, Vladimir (1982.): *Socijalna psihijatrija i psihopatologija*, Zagreb, Školska knjiga.
- Jerbić, Bojan i Hrman, Miljenko (2006.): *Osnove programskog jezika V⁺*, Zagreb, Fakultet strojarstva i brodogradnje.
- Perry Good, Ellen (1995.): *U potrazi za srećom*, Zagreb, ALINEA.
- Perry Good, Ellen (1997.): *Opći smjer*, Zagreb, ALINEA.
- Pervin, Lawrence A. i John, Oliver P. (1999.): *Handbook of personality (Theory and research)*, New York/London, The Guilford Press.
- Petz, Boris (1992.): *Psihologijski rječnik*, Zagreb, Prosvjeta.

THE »PROBLEM« APPROACH TO UNDERSTANDING INDIVIDUALITY

Joško Sindik

The »problem« approach to understanding individuality (PTL) attempts to provide insight into the consistent manner of behaviour of individuals in diverse (»problem«) situations. The starting points of the conception of this approach are the theory of choice and the logic of software programming in computer science. In their aspirations to both satisfy their respective needs and to develop (or grow), individuals attempt to effectively solve problems in as many life situations as possible. Analysing the preconditions of successful problem solving, i.e. the dimensions of the problem situations, PTL attempts to provide some insight into the phenomena of development, maturity and different forms of psychopathology from the point of view of the level of success in problem solving.

Key words: *problem approach, individuality, theory of choice, software programming, development, psychopathology*